

"Efrad ve envâ arasında, bu'd-u mutlak ile beraber, tevafuk-u mutlak var." cümlesini izah eder misiniz?

Burada **efrat**, şahıs ve birey anlamında **enva** ise tür ve unsur anlamında kullanılıyor. "**Bu'du mutlak**" birey ve türlerin kimlik açısından birbirinden farklı olmalarına işaret ederken, "**tevafuk-u mutlak**" ise birey ve türlerin benzer ve ortak noktalarına işaret ediyor. Yani her bir birey ve türün tevafuku olduğu gibi tehalüfü de vardır.

Tevafuk insanların yapı, sistem ve aza noktasından birbirlerinin aynı olmalarıdır ki, bu da usta sanatkarın bir ve yekta olduğuna işaret ediyor. Her insanın kalp, beyin, göz, burun gibi azalarda aynı olması sanatkarın bir olduğuna bakar. Kainattaki unsurlar arasındaki mükemmel yardımlaşma, dayanışma, cevaplaşma, kenetleşme de Allah'ın birliğine işaret eden kati bir delildir. Zira cansız, şuursuz unsurların yardımlaşma, dayanışma, cevaplaşma, kenetleşme gibi şuur ve hayat gerektiren fiilleri icra etmesi mümkün değildir.

Tehalüf ise, insanların birbirlerine benzemeyip hepsinin ayrı bir kimlik ve şahsiyet ile muttasıf olmasıdır. Her insana ayrı bir kimlik ve şahsiyetin verilmesi, Allah'ın irade ve seçme sıfatını ispat ediyor. Bir insana bir kimlik ve şahsiyet verileceği zaman milyonlarca imkan içinden yani sayısız kimlik ve şahsiyet içinden seçilip veriliyor; bu da açık bir şekilde Allah'ın sonsuz iradesine ve ilmine işaret edip ispat ediyor.

Mesela, insanın yüzündeki sikke, farika milyarlarca insanın yüz kimliğinin birbirinden farklı olması anlamındadır. Gerçekten küçük yüz alanına milyarlarca birbirine benzemeyen birbirinden farklı yüzler çizmek büyük ve mucizevi bir tasvir sanatı değil de nedir acaba?..

Sadece yüz kimliği değil, her insandaki ses, koku, retina, parmak izi, birbirine benzemiyor. Özellikle küçük parmak ucuna trilyonlarca farklı parmak izi çizmek mucizevi bir imza ya da mühürdür.